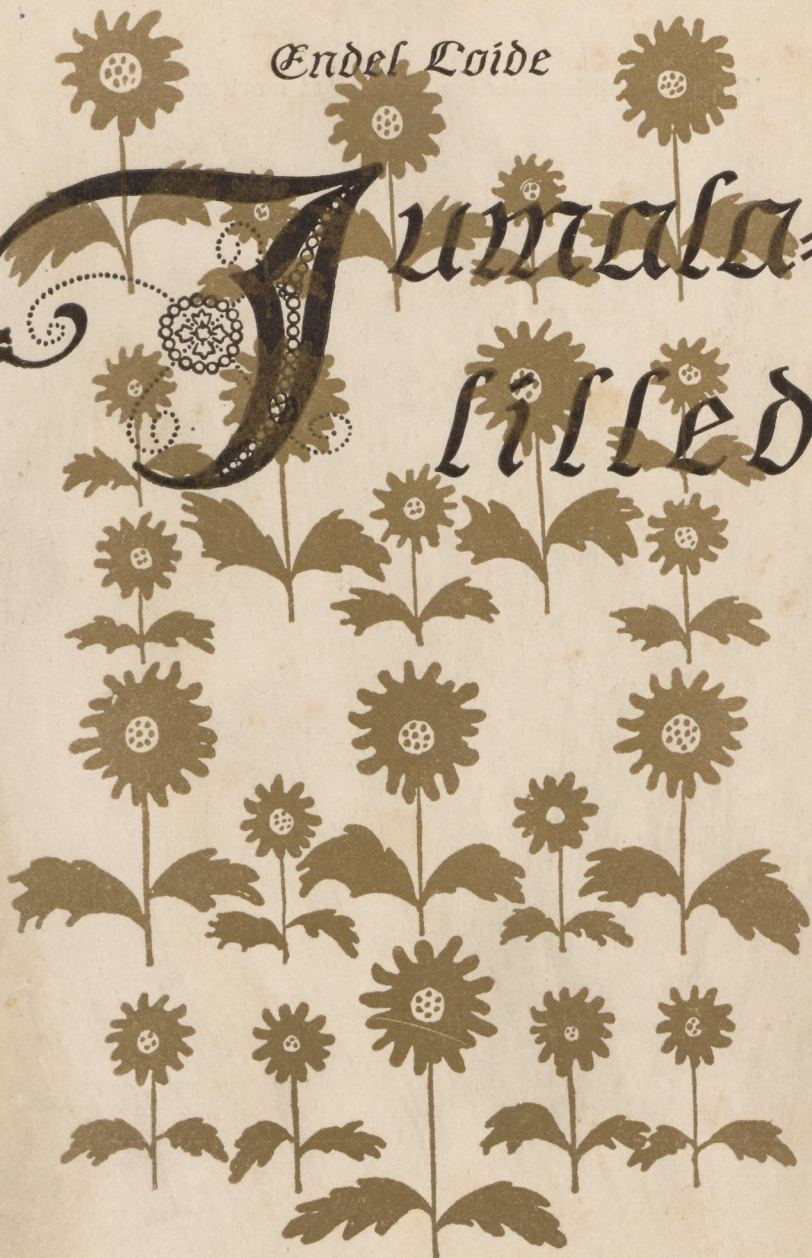

Endel Coide

Funula=
silled

2819

Selle leğendi lavastamine on lubatud ainult loağa.

ENDEL LOIDE

JUMALALILLED

LEGEND

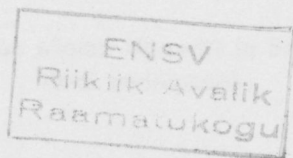
EESTI MINEVIKUST 7 PILDIS

*Antar linnale
antakse*

*

27. II 1931

E. K. K. K.

417817

1930

KIRJANDUSRÜHMITUS „SUMERO“ KIRJASTUS

Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisuse trükikoda, Pikk 1. 2. 1980.

TEGELASED:

Sulev, Ugandi vanem.

Vaike, ta tütar.

Ilo, ta poeg.

Aako, Sakala vanem.

Salme, ta naine.

Ago, nende poeg.

Meeme, Ukupreester.

Rauk.

Kiuslar, suur sorts.

Kipats, ta poeg.

Häääl.

Rahvas.

Sõjamehed.

Noormehed.

Neitsid.

Sortsid.

Kollid.

Karu Laapjalõ.

Susi Kriimsilm.

Õókull.

Tegevus sünnib Ugandis ja Sakalas
Eesti muinasajal.

Ja kaasikute vastukajades.
 Käti raputavad rohked võisllejad
 Ja neitsid eemalt särasilmiga
 Tad vahivad, et süda pakatab
 Ning palge puna sellest tunnistab,
 Mis südamed neil sala tunnevad.
 Ent kõigist enam võitja Aõole
 Näib meelejõrgi Vaike olevat:
 Noor Ugandimaa ilurikas lill.
 Neil sobib jutt ja lahke kõne käib,
 Ehk küll noor neitsi pisut häbelik:
 Pea punastab, pea vaatab kelmikalt,
 Lõõb silmad maha, mängib pilguuga
 Ja tunneb kartust, — süda igaiseb
 Tal siiski tubli Aõo järele...
 Ent kurjal pilgul, musta mõttega
 Noori paari vahib sortsilase poeg
 Suur kolak Kipats — pilusilmne poiss,
 Kel isaks Kiuslar — soode elanik
 Ja musta metsa salajane hing.
 Ta rinda närib armukadedus
 Ja pime viha võitja vastu, sest
 Ju metsa põuest, soode lauõastelt
 Ta mõtted ammu Vaikei ihaldand
 Ja meeled soovind kaunist kanakest.
 Nüüd tuli suure võiduihaõa
 Ta meeste vastu võitu otsima,
 Et noorelt neitsilt armu pälvida.
 Ta vanalt sortsilt õpetusi sai,
 Ja juhatusi kõigi võitmiseks.
 Küll käte jõudu, jalõõ valedust
 Ja ihurammu Kiuslar kinnitas
 Hulk rohtudeõa, nõialeenteõa,
 Et poeg tooks koju võiduvilja tal...
 Ent näe, kui sulõõ, kui õlekõrreke,
 Ta jõud ja võimed olid Aõo ees,
 Kes võitis sorti soolapuhangud
 Ja nõiatembud suure rammuõa,
 Mis Vanaisa taevasti kinnitand,
 Mis jaõand Taara rohke annina...
 Nüüd vihas süttind sortsipoja hing:
 Häämeeleõa ta Aõo pihuks teeks,
 End moondaks kulliks, küüned ihhu lõõks,
 Viiks lennul metsa, soise pinnale
 Kesk laukalõuste kauni Vaikeõi,
 Kuid jõud on nõder, hammas lõmpinud,
 Ei suuda palju pãõle hakata —
 Peab ainult eemalt salavihaõa
 Ja kurjal hingel kauõelt vaatama,

Kuis Ukulapsed õnnelikud on. . .
Ju kõlab läbi pidukära hüüd —
Sarv uikab kõiki tasa olema,
Sest vapper vanem kuulutada tahab,
Mis võiduhinnaks kangeline saab.
Ja vaikib rahvas, kára rahuneb,
Kui vana Sulev teatab kõigile,
Mis rahva pojad otsuseks on teind,
Auhinnaks määrand kange mehele.

SULEV.

Nii otsustand on rahva vanemad,
Ei vapper võitja, Sakalamaa poeg
Noor Ago ausaks võiduhinnaks saab:
Kaks paari härgi, tündritäie meit,
Kolm vaati mõdu, võidupärja meilt.
Kas rahvas rahul otsusega on?

RAHVAS.

Nii õigus, Sulev, nõnda sündigu!

SULEV.

Nii pea, kui, Ago, teele asud meilt,
Me läkitame võidu tunnused
Siit Sakalasse endi meestega.

AGO.

Ma tänan, ausad uugandlased, teid!
Suuri võiduhinda vääri ei ole ma.
Mul meeldis teie kaunis vastuvõtt
Ja rohke austus, lahke võõrustus —
Ei jõua seda teile tasuda.
Eni Taarapidud tulevad ka meil,
Ei Sakalamaa vastu kajab neist.
Siis läkitame sõnumiku meilt

Ja palume te osavõitu neisi.
Vast siis te lahkust tasuda ma võin.
Veel kord mu tänu, uõandlased, teil.

Saab viimsed sõnad Aõo ütelda,
Kui kõlab rahvalt tuõev hõiske tal,
Et mets ja mäõgi vastu kajavad.
Tad kiiõutavad kätel mehed siis
Ja panevad taas halja murule.
See vaevalt sündind liõinevad ju
Tal noored neitsid võidupärjaõõa.

NEITSID.

Noor Aõo, võitija, võõta võidupärõõ,
Mis teenind ausalt uõandlaste käest.

VAIKE.

Oo, luba, Aõo, — nii on otsustand,
Mu kaaslased, — et võidupärja nõõd
Ma sinu pãhe vajutada võin.

AGO.

Teid, kaunid neitsid, kabehesed kõik
Ja sind, oo Vaike, tänan pärja eest,
Mis nõõnda kauniks põimind kãrmed kãed.

Nii lausund Aõo, kaunis Vaike ju
On võidupärja pãhe pannud tal.
Ent vaevu neitsid eemalduda saand,
Kui vapper Ilo, Uõandimaa poeõõ
Tal surub rõõmsalt, avameelselt kãõõ.

ILO.

Meilt viisid võõdu, Sakalamaa poeõõ.
Ent tea, et kade Ilo pole sest.
Ma loodan, kord, kui Sakalasse tulen
Teilt võõidupärja Uõandisse toon.

AGO.

Jah, vääriiline, vapper võisileja,
Ei puudund palju, libisenud oleks
Võit minult sulle. Vägikaikas ma
Su vaevu jõudsin ülestõmmata.
Ja jooksul, hüppel, tunnistama pean,
Vaid suuri vaevu ära võitsin su.
Ei pea tõesti häbiks sulle kaotada.
Auasjaks suureks kohata sind meil.

Ja veel kord mehed raputavad käit,
Kes ausad loomult, ausad mängudes
Ja väärilised võisilejad on old.
Kuid ainult Kipats kurja meelega
On see, kes jälgib kadeduses neid
Ja halbu mõtteid endas sepitseb.
Teeb vaeva talle kadeduse ving
Ja viha hinges. Kurja mõttega
Ta neitsi rühma enda sammud sääb
Ja Vaike poole lausub tigedalt.

KIPATS.

Küll võidupärja viisid Aole sa,
Oo kena Vaike, Ugandimaa õis,
Kuid tea, et eal nõnda sügavalt
Ei suuda Ago armastada sind,
Kui mina, Kipats — võimas metsa poeg.
Küll kaotasin ma seekord mängudes,
Ent see on ainult kurja nõia töö,
Kes võitnud tänna ihurammu mult —
Ta kadedusest ammu kiusab mind.
Seepärast mind sa põlgama ei peaks,
Või hüljama, et Aole kaotasin.
Kuis eal mees neitsit ihaldada võib,
Nii ma sind ammu, kaua armastan.
Sind, kaunis enda kaasaks palun nüüd.

Ent vaevu Kipats nõnda lausund on,
Kui kajab vastu tüdrukute naer.
Kõik neitsid, Vaike vaevu peavad end.
Siis, lõppeks, Vaike naerust võitu saab
Ja Kipatsile lausub pilgates.

VAIKE.

Oh sina, Kipats, võeh, sortsi kapats,
Vilets ja väetike meeste keskel,
Kurjuse mannetu eokene,
Sa tuled Vaikele jutuõga,
Lauluõga armust liigined mulle.
Mine sa, mine ju, Kiuslari poeõ,
Mustade metsade elanik.
Seni kui päike meid valgustab,
Kuu meil kumendab, sädeleb taevas,
Elu on antud mul elada,
Ealõgi ma sind ei armasta,
Surmani sulle küll naiseks ei saa.
Kuis kõlban, neitsi ma, sinule,
Kurjale sortsile, tiõgedusvaimule?
Kuis kõlbab lilleke vilu alla,
Kaunis õis süõgava metsa matta?
Mine sa, sortsi poeõ, mine ju, Kipats,
Mine ju, Kiuslari tühine taim,
Metsik ja karvane sortside võsu.

NEITSID.

Hahaha, mine sa, sortside võsu.

Ja läheb Kipats, astub norupäi,
Kui lõõdud tühhi, suure häbiõga.
Veel eemalt talle kostub hele naer
Ja piõõakeste hõbeselõõge hääl.
Puuvarju enda ärapoetab siis
Ja ootab sääl, kuis asjad arõõnevad. . .
Kuid juba rahvas valgub hiie alt,
Et tammiku serv peagi tühjaks jääb.
Vaid Ago, Vaike lahkund pole veel —
Neil vastastikku miskit kõnelda.

AGO.

Küll puudub õiõõus sulle ütelda,
Mis on mu hinõões lõõkendama lõõõnd,
Kuid, kaunis neitsi, Vaike, andesta,

Kui siiski enam salata ei saa,
Ei mulle armas, kallid oled sa.
Ei julge lootust hinges kanda küll,
Ei võiksid eales mulle kuuluda,
Eni kui sul siiski pisut tundeid on,
Siis ütle, kas vast õige vähegi
Ma meeldin sulle, armas olen vast?

VAIKE.

Oo, Ago, miks sa küsid seda mult!
Ei ole jõudu sulle salata,
Ei oled armas minu hingele.

AGO.

Mu Vaike, armas, lootust kanda võin,
Ei ükskord minu armsaks naiseks saad?

VAIKE.

Sest kõnele mu vanematega.

AGO.

Siis luba mulle armastuse pant,
Mis jäädavalt me elu ühendab.

Ja lausund nõnda tõmbab rinnale
Noor Ago Vaike, surub huuliele,
Ta neitsisuule kestva suudluse.

AGO.

Kui saabub talv, kõik nurmed tuiskvad
Ja tormest meisad vastu kohavad,
Kui kattund põllud lumivaibaga
Kõik niidud, koplid valge linağa,
Ma tulen kosja oma Vaikele.

VAIKE.

Loen päivi, Aõo; igatsused kõik
Ja mõtted, meeled sinu pãralt mul.

Ja veelkord noored suudlevad teisteist,
Siis eemalduvad, kaovad silmist nad.
Eni vaene Kipats noori jãlgides
Núúd varjupaiõast vãlja tuleb ka
Ja kibeduses kõike sajatab :
Et Vaike talle jããdvall kadunud
Ja armusõit nii kurvalt lõppenud.
Kúll tunneb enda nõrkust, mannetust,
Kuid sortsi hing ei anna rahu tal,
Kui ennast, isa, ilma sajatab.

KIPATS.

Oh ma mannetu,
Oh ma nõrk,
Oh ma viimane vãetike,
Viletsam olevus sortside keskel,
Kiuslari võidetud võsuke!
Et sa mind, ema, ka súnntasid,
Isa mind asjatult ilma lõid,
Kui pole kurjusel púsivat pinda,
Võitu ei ole ta kúlvile ant.
Nãe, kuis mind húljasid inimlapsed,
Naersid need viletsad, pilkasid kõik.

Oodake aõa veel, oodake te,
Kúllap mu tunnike tuleb ka vasti,
Kúllap ehk heik tuleb naerda ka mull!
Seda sa, Aõo, veel kahetsed,
Seda sa, neitsi, kord nutad taõa!
Võitu nii kerõesti Kipats ei anna,
Alla ei vannu nii hõlpsasti sorts.

EESRIIE.

TEINE PILT.

Kesk põlismetsi, laia, keevat sood,
Kus inimjalg ei ole eal käind,
Kord nõiavägi saare sünnitand,
Kus Kiuslar-sorts on kodu rajanud.
Sää! kiskjad vabalt ringi uitavad,
Hunt sõitleb hunti, karu karuga
On teiste pääle jahhi pidamas.
Sää! ilves kõrges saaki varitseb,
Määr ronib oksiel nagu vana kass,
Sää! ussid, maod, sivvud jalgadel
Ja sajalajused kurjad elavad,
Sää! kullid endil pesi ehitand
Ja kurjad linnud vabalt lendavad.
Sää! vana Kiuslar enda lastega
Ja sortsidega, kollikarjaga
Käib inimesi kimbutamas, sää!
Ta kurja haudub, halva sepiitseb
Ja mõtleb välja nõiatempe vaid.
Ta kodu valvur vana karu on
Ja kriimsilm Susi majavalitse,
Õokull sää! kubjas, kokaks raisakull.
Sää! lonkur liia toidu mureisei
Ja Kiuslarile päris naine on.
Kord õhtul sortsid suures ootuses —
Pea saabub Kipats võisilumängudelt
Ja võidupärja uhkelt koju toob,
Toob koju neitsi nooreks minijaks
Ja sortsi võsu uueks emandaks.
Kõik ärevuses, pingul ootusesi,
Ent vana Kiuslar hoolsalt õpetab.

KIUSLAR.

Pea saabub Kipats. Panõge tähele,
Et väärikalt meest vastu võtate.
Toit olõgu täna eriline. Hoolt
Sa, liita, kanna maiustuste eesti!
Et olõgu laual konnakoiva roõg
Ja ussisooled hoolsalt puhastet,
Viis varest keeda pehmeks roostevees
Ja kullipõõgi hästi rammusaid

Paar tosinat prae ussirasvaõa —
Laud olõu tõesti rikkalik ja hää.
Sa Kipatsile too ta lemmikroõõ —
Paar keedet kaarnat takja kastõga.
Said aru häästi? Vaata siis — pea hoolt!

SORTSID JA KOLLID.

Pea hoolt sa, liita, noore sortsi eest —
Me austus olõu Kipatsile suur!

KIUSLAR.

Mu tãnu, sortsid, kollikari teil.

Nii lausund Kiuslar kolde ette istub,
Kui äkki miskit kuulatama jääb.

KIUSLAR.

Suur tund on tulnud — kuulen Kipatsit!
Nüüd valmis, sortsid! Tervit rõkake
Te iãiesi kõrist noorepaarile.

Ja vaat, tal õigõus — lãvi nagiseb
Ning uksest sisse astub Kipats noor.
Tal sortsikari vastu müriseb.

SORTSID JA KOLLID.

Sul tervit Kipats!

Ent silmab Kiuslar: üksi tuleb poeõ
Ja kãrgatab, et maja müriseb.

KIUSLAR.

Sortsikari, vai!
Noh, litapoeõõ, miks üksi tuled sa?
Kus on noor mini, võidumãrgid sul
Ja tunnused muud võistlusmãngudest?

Ent Kipats longõu laseb enda pãã
Ja kurvalt kostub sortsipoja hããl.

KIPATS.

Ei aidand, Kiuslar, sortsivãõi mind
Ja rammuleemed, imerohud kõik, —

Et saar sest sumab, mägi müriseb
Ja kiskjad, murdjad vastu röökavad.

KOLLIKARI.

Haha, kus nali, tore nali saab :
Kui tuleb Ago Vaiket kosima,
Siis leiab enda mõrsja asemel
Ta selle võõra, põlgavana eest —
Haha, kus nali, tore nali sest.

KIUSLAR.

Mu kollid, tõesti, kena nalja saab.
Küll neitsi ükskord varju leiab siin.
Sa aga, õõkull, täpiline lind
Siit lenda kohe Mustjõe kaldale
Ja mädalaukasti, keskel pajude,
Kus vana saarmas urkas elutseb,
Too mulle kaasa tähniline taim,
Mil lehed mustad, nagu sulatõrv
Ja keskel lehti täpid punased.

Saab sorts nii õelda õõkull lendab ju
Ja uigates kaob pimedasse pea.
Vast nüüd on rahul sortsilase paar
Ja vihasi suurest pisut taltsaks jäänd.
Vaid vana Kiuslar tasa sõnub veel.

KIUSLAR.

Kui küllalt tunnud hingepiina nad,
Siis, poeg, me neitsi äratoome neilt.
Sa, karu Laapjalg, asjas aiad meid,
Sa, kriimsilm Susi, väljas valvet pead.

Ja Laapjalg karu rõõmsalt mõmised,
Kriimsilm kui kutsik vastu uriseb.
Vast nüüd ka Kiuslar Kipatsiga ju
On endi südant rahustada võind
Ja poevad põhku koitu ootama.
Pea norskamisest parred põravad
Ja tunnistavad sorti uinakust.

EESRIIE.

KOLMAS PILT.

Kesk Sakalamaad, laia laigedat
Ja suuri välju, keskel põldude,
Kus tammevarik kasvab Uku auks,
On kanged mehed talu üles löönd,
Mis asupaiaks vapral vanemal.
Kord külmal talvel enne südaööd,
Eel pööripäeva aja muutumist,
On vanem Aako naise Salmeaga
Ja kõgu pere suures ootuses.
Noor poeg, noor Aago, vanemaie au,
Läks Ugandisse Vaiket kosima.
Peaks ajalt ammu kodus olema,
Kuid ootus nurjub tunnist tunnini:
Ei tule Aago rõõmusäraga,
Ei kosta läku hirahtusi veel.
Kui kiusuks, tüliks seltsis Kõlmataat
Ja Tuisuvana kokkukõnelnud:
Ilm pahur, mõllul, tuiskab, külmetab
Ja hullab nagu metsik kollipaar.
Pea lumipilved taeva tõusevad
Ja valge vaiba maapäält pühivad,
Pea kardsed helbed alla langetavad
Ja matavad maa kooljakaissu. Näe,
Teed ummistuvad, männid painduvad
Ja uhked kuused pooleks murduvad,
Pea tammeoksad tasa oigavad
Ja raostund kased piitsutavad end.
Tuul kiunub, uikab, rõõstias vilistab
Ja puhub viise justkui soolasorts,
Pea oigab kui mees surmavaludes,
Taas raõgistab kui kiskja loomapaar. . .
Ent poeg ei tule! Isa ootuses
Ja emal silmad nutusi niisked ju.
On kange võsu justkui kadunud.
Siis lõpuks Aako, kindlasti otsustand,
Paar sõna lausub sulaseile säääl.

AAKO.

Ei aita ootus. Selga kasukad
Ja mõõgad võõle, poisid. Lähme nüüd.

Kes teab, kus kuri poissi vintsutab
Või peatab kanget hundikari vast.
Kes teab, vast soriski poeõa varitseb,
Või Kõlmataat, või Tuisuvanaõgi
On salakriukaid Aole mǎngimas.

Ja mehed kaovad talvisesse õhe,
Vaid tuul ioob tuppa kamaluõga lund
Ja Salme mõtteist kurvist virõgutab.

SALME.

Oh sa, vihane Kõlmataat,
Oh sa, kiusaja Tuisuvana,
Oh sa, habemik Metsavaim,
Suurte laante ja padriku hirm,
Kuulõge, mis Salmel teil õtelda on,
Mis on emal, mul, paluda:
Õrõge mu võsukest kiusake,
Õrõge te liialt tad vintsutaõge,
Tuisu ja kõlma kǎes sõidelõge,
Huntide hulka tad eksitaõge,
Teelt õrõge kõrvale toimeitaõge!
Kuri te teõgu on Uku ees,
Hǎadmeelt ei tunne sest Taevataat.
Kunni veel maad valvab Taara silm,
Kunni veel Kõu kǎib kurnamas kurja
Hǎad ei tuleks sest ealõgi teil!
Laske mu marjuke vabalõ te koju
Tuisust ja formivǎest elusalõ poeõ!

Nõnda vast Salme on lausuda saand,
Nõnda vast jumalaid pahuraid,
Vallatuid vaime on õhvardand,
Kui kostab õuelõ tal koerte kisa,
Penide kilkamist rõõmsasti . . .
Uks lǎheb lǎhti ja kǎrmesti astub,
Lǎvele sammub noor Sakala Aõõ.
Rutusti heidab ta kasuka seljast,
Tõmbab siis rinnale armastelõ ema.
Eit ruttab Taarat siis lǎnama.

SALME.

Sind tänan Uku, tänan Taara, sind,
Et armsa poja koju aitasid! . .
Noh, poeg, eks räägi, oli tegu sul
Ja vintsutusi sortsilmaaga?
Kuis jõudsid hoosti veel tee pääl hoidagi?

AGO.

Oh, memme, pisul vintsutada sain,
Kuid õnnelikult kõigest pääsesin.

SALME.

Kas varitses ka hundikari sind,
Kas võsavader täkku hirmutas?

AGO.

Ei, Taara aitas! Eemalt vilkusid
Küll nende silmad, linask koju tõi.
Ei suutnud hundid täkku tabada.

SALME.

Eks äiaema kohtles lahkelt sind,
Eks vana Sulev võõrustanud küll?

AGO.

Jah, ema, lahkelt mõrsjavanemad
Mind vastuvõtsid. Justkui oma last.

SALME.

Küll Vaike silmad rõõmust särasid
Ja põsed neitsil punetasid vast?
Ent räägi, poeg, mis saatis mini noor
Ja äiaema kingiks mulle ka?
Mis kudrutas su kodukanake?

AGO.

Oi häda, ema? Häda, häbi suur!

SALME.

Oh, püha taevas! Poeü mis sinuga?
Eks kõnele siis enda emale?

AGO.

Oi õnnetust, oh raskei aeüga küll!
Oo, memme, kallis, pruut ei tunnud mind,
Jah, mõrsja kallis, ärasalügas mu.
Ta sajetas, ei pole teadnud mind,
Et tema silmad eal pole näind
Mind Uüandimaal. Pole suudelnud
Ja kosjapani mulle annudki.
Nii üüles ta: ei armasta ma sind,
Ei taha meheks, ennem sortsile
Ma naiseks lähen, kolli kaasaks saan.

SALME.

Oi, häda, häbi!

AGO.

Häbi kuulmatu.

SALME.

Mis üülesid sul pruudi vanemad?

AGO.

Nad Vaike sõnust meeüleheitel on.
Neil mõistmatu on hoopis tüütre samm.

SALME.

Ma aiman selles salasidemeid.
Kas mullu sui, kui Vaike armsaks sai,
Mu poeü, sa üüle, vüisilusmängudest
Vast mõni sorts ei vüinud osa ka,
Ei heitnud silmi kauni Vaikele?

AGO.

Kas sortsi poeg ta, mees üks, mannetu,
Kuis märkasin ma, osa võttis neist.
Kui tühja tuult me puistasime tad.

SALME.

Oo, poeg, nüüd selge. Sortsi vägi siin
Ja nõiatembud tegevuses on.
Kas poisi nime mäletad sa vast?

AGO.

Tad Kipatsiks, kuis kuulsin, hüüdsid kõik.

SALME.

See tema, Ago. Kipats sortsi poeg.
Ta isa Kiuslar, vana hulõusnõid.
See Vaike meeled äraseõanud,
See sinu mõrsja viia tahab vast.
Oo, poeg, suur häda, ei nii juhtunud.
Ta ennemgi on rahvasti kiusanud
Ja mõrsjapaare kimbutanud küll.

AGO.

Sa tead siis, ema, kus ta kodu on,
Kus sortsi võsu pesa ehitand?

SALME.

Ei inimkäsi sinna ulatu,
Ei pääse meie sortsi sõitlema,
Ta sügüvõsa kimbutama siit.
Kes tahab jõuda sorisi saarele,
Peab äravõitma salad nõiaväed,
Ja tundma tuhat musta tembutist.
Ta kuri kodu keskel sula sood
Ja madapaika, laukalõuste on,
Mis väikest varblast pääl ei kanna vast,
Ka talvel naõu lempada keeb.

AGO.

Oh, häda, häda! Ema, memmeke,
Kas miski nõu ei pääsia sortsi käest,
Ei aita minu kaunist maimukest,
Su minijat siis mõistusel ei too?
Kas tuua ohvrit Vanaisale?
Ehk ohverdada härg vasti Ukule?

SALME.

Kes teab, mis taeval meelepärane. . .
Üht abinõu küll olen kuulnud ma,
Mis suudab võita sortsivõimed kõik,
Kuid keelat on see inimlastele.

AGO.

Oo, memme, ütle! Pajata, mu eit?

SALME.

Siit kaugel, kaugel, taaga palju maa
Ja taaga metsa, taaga mägede,
On oru põhjas imeline säng,
Kus puhand Taara pääle loomistööd,
Kus Vanaisa unes suikunud.
Sääal imelised lilled kasvavad
Ja tunnustavad Taevataadi tööst.
Neil võim on kõike kurja väärata
Ja anda abi inimlastele.
Too paik on püha, pole talve sääal
Ja pilvist ilma, tormi tuiskamist:
Sääal igavene keskpäev valitseb.
Jah, sääal, mu poeg, sääal lilled kasvavad,
Mis kuulutavad Vanaisa tööst.
Neil õis on kaunis nagu vikerkaar
Ja vars on kullast, lehed hõbedast.
Too Jumalalill ükski aitaks meid.

AGO.

Ma lähen, ema, taevalille toon.

SALME.

Mu poeg, see keelab inimlastele,
Kes eal säält orust lille noppinud,
Võib kõiki teisi ilmas aidata,
Ent enda õnne ohverdama peab.

AGO.

Ükskõik, mu memme, kui vaid pääseb ta,
Me õiekene sortisi võimu alt.
Oo ema, armas, õnnista sa mind
Ja luba minna kauge käägule.

SALME.

Oo, Ago, kallis, nõnda noorelt kas
Sa tahad jätta enda vanemad?

AGO.

Kas sorts peab siis mu pruudi pärima?
Siis ema süda rinnas väriseb,
Käed paneb õilsalt poja õlule
Ja õnnistades lausub sellele,
Kes armsam kõigist, liigem hingele.

SALME.

Oo, armas poeg, sind Uku aidaku,
Sind Taevataat küll ise kaitsegu!
Nii õelnud ema uks ju avaneb
Ja astub sisse vanem meesteaga.

AAKO.

Mu poeg, sa pääsnud?

AGO.

Õnnelikult, taat.

AAKO.

Sest kiitus olgu Taevataadile!

Ja rõõmsalt surub isa poja käti,
Kes õnnelikult pääsnud häda seest.

EESRIIE.

NELJAS PILT.

On mõõdund päivi, läinud pikki öid
Táis vintsutusi raskel ránnakul,
Mis nõudnud palju meeltepingutust
Ja ihurammu kangelt mehelt kúll.
Kord vásinuna õudsel tunnil, óól
On Agó jõudnud oru kaldale,
Kus kummaline ime avaldub
Ja annab tõestust Vanaisa tõóst.
Veel oru kaldal, seljajaõga Aõol
On võimul vana, kuri Kúlmataat
Ja Tuisuvana pilvi pildumas,
Ent ees, kui ilus, elav muinasjutt
On keskpäev helõe, kiirtekúllane
Ja sárab páike, lokkab kaunis aas
Ninõ voolab jõõgi vaiksel vulinal.
On Aõol asja imelleda kúll:
Sáál — talv, siin — suvi, vahef mõni samm!
Sáál lund — siin lilli, soojust suvist kúll . . .
Ent lõppeks julõust rinda kogub ta
Ja astub alla láifte kaldale,
Kus tõstab tánus taeva poole káed.

AGO.

Sind tánan, Uku! Tánan, Taevataat,
Et õnnelikult oled aidand mind.
Kúll tuhat ohtu náõin pikal teel,
Kúll sajast hádast lábi sammusin,
Ent Sinu tahtel kõiõest páásin ma.

Nii lausund tánu Vanaisale,
Ta páástab lahti raske mõõõga vóõlt
Ja heidab seljast talvevammused.

AGO.

Suur on Su loominõ, Vanaisa, suur!
Su jááðav tahe imepárane.
Lood ime Sa kesk talvekõledust

Ja taevaväge selles ilmutad!
Suur on Su loomingu, Vanaisa, suur!

Ja kiitnud veel kord Taevaisa töö
Rind hingab ahnelt suvelõhnu tal;
Saab süda julgusi ümber vaadata
Ja imelleda imet ülimalt.
Ta tõuseb läffelt, astub sammu, kaks,
Kui uus tad ime seisatama sunnib:
Kesk kaunist orgu kaldal hõbejõe
Kui taevaserv on palistamas maad,
Või laotet kätteks imeline vaip,
Mis endast päikse kiiri kirendab
Ja varjab tähti, vasehelkjad kuud —
Need imelilled aasal õitsevad:
Vars nendel kuldne, hõbedased — lehed,
Ent õis on kaunis vikerkaarena.
Ei suuda Ago ilu silmata,
Rind imelõhnu enam hingata —
Kui väeti laps ta langetab kummuli
Ja roomates läeb lilli liigemal.

AGO.

Oo, püha õnn! See tõde! Tõde tõest!
Te, pühad lilled, pole muinasjutu.
On inimsilmad äranäha saand
Mis Looja püha tahe otsustand.
Kas teostund, tõestund kauge unistus?
Üks ainus õis neist, ainus lilleke
Neist paljuist mulle jälle õnne toob,
Mu Vaike päästab sortsivõimu alt.
Neist üks vaid murda? . .

Ja juba välja sirutanud kää
Ta tõmbab selle hirmul taqasi,
Sest üle aasa imemühin käib
Ja taeva lilled nagu ehmates
On kummardunud üsna liigi maad.

AGO.

Julgus kadunud . . .
Näe, nad kui mõistaks kavatsusi mu.
Oo, Looja, Uku, kas see olla võib,
Ei Sa, kel tahteks, tunõiks ainult hää,

Jumalalilled.

4

Mu elu, õnne hävitada lubad?
Sa võiksid mulle keelata siin neist
Ühtainust õit mu õnne säästmiseks?
Kas tõessti surm mu sammu lunastab?
Kas Manala sest mulle asupaik?
Oo, Vanaisa, mulle ilmutu
Ja mingis märkeis teata oma tahe! . .

Ja ootab Ago — asjatult! Kõik vait.
Ei ilmutu tal ükski taevamärk.

AGO.

Ei mingit märki taevas anna mul . . .
Oo, imeaas, sa puhkad siin mu ees —
Sa meelitad mind sirutama kätt.
Ent vaprus kadund . . . haihtund mehemeel.
Kas tõessti tühjalt lahkuma siit pean? . .
Oo, taevas, kuule! Tunne halastust!
Oo, Vanaisa, kas sa tahad tõessti,
Ei loovutaksin Vaike kurjale?
Peab kurjus maitma enda alla hää? . .

Ei taevas saa siis tummalt vaikida,
Kui nõnda hüüab inimeselaps.
Käib kohin, mühin, tõuseb tuulehooõg
Ja lõõtsub torm! Vaat — praõunevad pilved,
Näib Agole kui tormimühinasi,
Või lõpmatusest äikse kõminas
Hääl hõikaks, kostaks kummalisel kõlal.

HÄÄL TORMIST.

Kes kuulnud on, et julõge mehemeel
On taevalt eal tasumata jäänd?
Kes kuulnud on, et Uku kurjale
On annud võidu üle eestlase?
Sa puudutanud keeli õrnemaid
Ja olemise alusmõtet suuri.
Saab julõsus tasu: murra kaunis õis!
Ent enne tõotus taevale sa too,
Ei murtud õie siia jälle tood,
Kui õnn su majja taõgasi on tuld.

Ja kõik taas vaikib. Ago ehmunud,
Ei julge tõsta pilku taeva pool.

AGO.

Ma tõotan, Uku! Tõotan, taevas, sul!

Ja vaevu tõotus huulilt kõland on,
Kui üle aasa formipuhang käib . . .
Ning jälle vaikseks, imevaikseks jääb.
Ent Ago, taevalt kinnituse saand,
Käe sirutab ja murrab õie maast.

AGO.

Oo, kuis nüüd kerge, kerge südames.
Mis imejõudu annad mulle sa,
Lill kaunis, püha? Olen kosunud
Ja saanud hetkel jälle tugevaks . . .
Oo, kuis ju rutem, noolekiirelt ma,
Su juures, Vaike, olla tahaks taas.

Ent keelelt vaevu sõna langend on,
Kui Ago ennast tugevana tunneb.
Maast tõuseks nagu salajane jõud
Ja kannaks teda võimsalt koju pool,
Viib liigemale unelustele.
Ja jälle tühjaks, vaikseks aasal jääb,
Kui poleks eal sääl inimene käind
Ja taevarahu häälled rikkunud.
Vast ainult kerge tõuseb tuulehooõ,
Käib aasast üle imesahinal,
Kui taevajõude salapuhang ta . . .
Siis vaikseks, helgeks taevasaarel jääb . . .

EESRIIE.

VIIES PILT.

Aeg möödub, lendab päeva järele
Päev, ieine, kolmas... nädalad on läind
Ja kudund pikki, ootusrikkaid kuid...
Talv hävib... viimast visa võitlust peab.
Maa janunevalt ootab kevadei,
Uut usku, rõõmu, uusi puhanõuid
Ja vana vastsei, jäädvad korutusid...
Üks talu aaga suures hädas on,
Üks pere valus, kaebeis murdumas.
Rõõm on säääl kadund, valu idaneb
Ja salavõrku kujub mure must —
See Vaike kodu kaunis Uõandis.
Üks lill säääl nãrbub, kurdub kannike —
Noor Vaike naõu varjuks muutunud.
Ta kaunid pãled kahvatama lõõnd
Ja sale keha kõssi vajumas.
Kui raske vanne kõigõil lasumas
On sortsi sõna, tõõtus tulla kord
Ja kannikene ära rõõvida.
Ent Vaike sortsi õsna ootabki —
Tõõtab minna Kipatsile naiseks.

VAIKE.

Miks hoiate mind? Laske minna tõõst,
Sesi sõda kutsub ära ammu mind,
Kus Kipats ootab õõatsuseõga.
Ma ihaldan tad — kanõet, tublit meest.
Miks hoiate mind? Laske minna tõõst!

NEIUD.

Mis hirmsad mõõted! Õõdsed sõnad sul!
Oo, Vaike, mõõle, mida kõõneled.

VAIKE.

Sesi ammu mõõelnud, õõatsenud ma.
Tean, mida tahan, keda õõatsen.
Vãevõimul kes mind hõõida mõõleks tõõst?

SULEV.

Mu tütar, hirmus oht on taband sind
Ja nõiavõim su meeli tumestand.
Oo, Uku, aita, mõistusele too
Mu armas tütar! Päästa, Taevataat,
Mu võsukene kurja kúúsist Sa!

VAIKE.

Oo, kuis need palved vastikud on mul!
Kes on te Uku? Kes on teda näind?
Ent Kipatsit võib näha igauks —
Teist jumalat ei olegi, kui ta.

SULEV.

Oo, laps!

ILO.

Oo, õde!

KOIK.

Uku, andesta,
Ei tea, mis sõnub meelistiseõatu.

SULEV.

Heik-heitkeli muutub aina pahemaks.
Mu laps, mu Vaike, tunned sa veel mind?
Ma sinu isa!

ILO.

Vend su — Ilo ma!

Jä õnnetu neid meeliskleb, ent ei —
Ju sortsivõim on ületand tas kõik.

VAIKE.

Sa — vend! Sa — isa! Ei, see muinasjutt.
Mul isa, venda pole olnudki,

Vaid mets ja soo mu ilma sünnitand,
Seepärast kuulun Kipatsile iðest.

SULEV.

Oo taevas, taevas!

ILO.

Asjatu on kõik,
Sest jumalad on kurdiks muutunud.
Ei aita palved, ainult käte jõud
Ja mõõk on jäänd, mis abi saadavad.
Mu isa, mehed, peame otsima
Kus asub Kiuslar sortsikarjaga
Ja sundima nad taevasti austama
Ning õigust, mis on Ukust määratud.
Seepärast taevas ongi kurdiks jäänd,
Et pole näind meist õigei mehemeelt.

POISID.

See õige sõna! Lähme otsime,
Kus asub Kiuslar oma poja ga
Ja sunnime nad õigust austama.

SULEV.

Sul õigus, Ilo. Jumalate hääks
Ja reike eduks ohvri toome me
Ning enne õhtut teele lähme veel.

Ent näe, aeg saabund — koda koliseb,
Uks avaneb ja Kipatsiga säääl
Sorts Kiuslar astub juba lävele.

KIUSLAR.

Ei tere pere, tere taluke
Ja siimaa rahvas! Tervit kõigile!
Ma vana Kiuslar. Kosja tulime.
Kas kanake ka ikka kodus on?

Kui sorts nii pilkel lausuda vast saand
Ju mehed mõõgad õhku tõstavad
Ja sõõstvad nagu hirmus tuulispask
Kõik sorti poole, Sulev, Ilo ees.

SULEV.

Ha, sorts, sa tulnud! Tund on saabunud,
Mu kodu õnne rüvetaja, sul
Palk võtta enda sepitsuste eest.

Nii ütleb Sulev, hirmsa hoobiõga
Siis sorti karu surnuks virutab.
Kuid ilo tormab sorti kallale.
Ent Kiuslar kuri kinnitanud end
Ja soolapuhust poja kaitsenud,
Et mõõk ei võta, tapper täriseb
Ja sortispaaril häda pole sest.
Siis tühi ise targalt pajatab.

KIUSLAR.

Hehe, kus luõu, kangemeeste hulk,
Et jõud teil täna nõnda rammetu.

SULEV.

Sa reo, suur sunnik, sortsilase taim,
Siis oled meheks, kangeks võitlejaks
Kui varjad enda nõiavõimuõga
Ja kaitsed soolapuhumiseõga.
Ent taevas näeb tood, Taara tunnistab
Et sinu rõõm vaid üürikene on,
Et üsna pisut hõisata siin saad.
Nii tõest, kui elan, jumal olemas,
Mu tütar eal su minijaks ei saa,
Mu taim ei saa su, sorti, kiusata.

KIUSLAR.

Eks näe, kus sõnad!

KIPATS.

Kuule hooplemist!
Mis vägi võiks teid kaitseda me eest,
Mis võim see hoiab naimast sinu last,
Kui tahab Kipats, kangõ võsu tad,
Kui sorti poeõ tad endal ihaldab?

ILO.

Küll oled kanĝe seljataĝant sa
Ja isa kaisust lõusta laotama.
Eks nãe, kus mehe! Oled memmepoeĝ.
Sa, tũhi Kipats, takukoonal vaid.
Eks astu korraks ligemalle ka,
Poe vãlja sortisi seljataĝant vast —
Ma tahaks nãha kanĝe oled sa?

Ent Kipats vaene hirmust vãriseb
Ja sellest rohkem tũhja varju poeb.

KIUSLAR.

Mu poeĝ veel pisut varajane on,
Mu võsu veidi jõudu koĝub veel,
Kuid eks ma, Kiuslar, kosta tema eest.

ILO.

Võeh, kuule, kuule! Hãdaohu ees
Su poeĝ veel vãeti, aĝa meestegã,
Kus pole hãda turjal tantsimas,
Küll tuleb murul jõudu katsuma.
Eks vaata, vaata! Astu ise siis
Õe tahtja vilets, rõõvliisune:
Kord tahaks pisut puistata ka sind.
Kord tahaks sortisi taltsutada ma.
Eks jãta, tũhi, tembutused sa,
Poe vãlja enda nõiarinĝist ju.

KIUSLAR.

Misjaoks ma peaksin valama su verd,
Kui muiduĝi saan kodukanakse,
Kui tetre ise silmusesse lãeb.
Noh, tule, tule, kena tuvike,
Eks astu, astu, kannikene, ju!
Nãe, ilus kaasa Kipats sulle on,
Vaat, kaunis mees sul sortsipojast saab.

Nii Kiuslar, kuri, mesikeelegã,
Nii, sunnik, hũũab kena tũdrukut.

Ja, näe mis kole, neitsi tõusebki,
Noor Vaike astub sortsipaari pool,
Ent vend ja isa tõkestavad teed.

SULEV.

Oo tütar, rumal, meeletu, mu laps,
Kel sortsirohud mõistust seganud,
Sa tahad jätta vanemate maja
Ja saada Uku käsu vastaselt
Nüüd kurja naiseks, sortsi kaasaks tõest?!
Sa tahad murda Ago südame,
Peigmehe armsa ärasalata?

VAIKE.

Kes oled sa, ei tõkestad mu teed?
Mul meeldib minna sortsipojale.
Ei ole Agot eal tunnud ma.

SULEV.

Oo tütar!

ILO.

Sõsar! Memme maimuke,
Mis kuri mõte sinu sisse läind?

VAIKE.

Ma tahan minna Kipatsile ju.
Miks hoiate mind, asjatu te vaev.

Nii hüüdnud neitsi, tõukab kõrvale
Ta venna, isa, sorisi poole läeb,
Kus Kipats haarab maimukese ju.

KIUSLAR.

Nüüd nägid, Sulev, nägid, nooruke,
Ei viletsad te sortsi vastu veel.
Näe, viin su tütre, rõõvin sõsara
Ja ükski võim ei takista meid siin.
Häid tervit, talu!

KIPATS.

Nägemiseni!

Ju sortsid sammu läve poole teind,
Kui Sulev, Ilo, talu sulased
Ja koğu pere järđi tormavad.

SULEV.

Pea, rõõvel!

ILO.

Seisa! Nõnda kerđesti
Sa pole lāinud kalli saađiđa.

Eni kaitseb sortse nõiavāđi suur...
Ju vana Kiuslar ust on avamas,
Kui enesest see lahti pauđatab
Ja seisab lāvel kangelane suur,
Kui Ađo sulđeb sortsipaari tee.
On hirmul Kiuslar, Kipats tađaneb,
Kui nāeksid Kõud, või Ukut enda ees.
Nūüd silmad hādas ringi vaatavad,
Eni seisab ũmber elav meeste mūūr
Ja sulđend nendel tađanemistee.
On lanđend kokku nõiavāđi neil
Ja sortisisõnad pihuks pudenend,
Sest Ađol kāes on jumalate lill.

AGO.

Oo, vana Kiuslar, naisterõõvija!
Sa, vilets Kipats! Ũkskord ometi
Te lanđend lõksu, pūūnisesse lāind,
Kus pole pāāsu, pađemise teed.
Kus, sortsid, on te nõiavāđi nūūd?
Teid Jumalalill vāhe meelitab?

ILO.

Noh, sorts, miks seisad? Mine varađa? —

Nii Ilo hūūab, haarab enda õe
Ja kannab ũhe neitsi kāfele.
Siis lõmbab mõõđa vōimsa hoođa ta
Ja tahab sortisi uinutada ju,
Kui Ađo lausub, peatab poolle teel.

AGO.

Ei, sõbrad, ärge valage siin verd!
Te ärge nõnda sortse hukake,
Vaid käsist-jalust kinni siduge
Ja visake nad mädalaukasse,
Jah, suisa sohu, kuhu paljugi
Nad inimhingi hukutanud on
Ja kus nad kurja kodu rajanud.

Teist käsku mehed ootama ei jää,
Vaid sortsipaarist kinni haaravad
Ja seovad kõitel^{is} pahareid siis.
Ent Kiuslar kuri meelitada püüab.

KIUSLAR.

Ja, Ago, see su kindel otsus on,
Et hukata mu Kipatsiga käsed?

AGO.

See kurjusele vääriiline palk.

KIUSLAR.

Kas usud, et see õnne sulle toob?

AGO.

Sa näed, et taevas ise aitas mind.

KIUSLAR.

Siis tea, et oht ju varitsemas sind —
Me surm ja hukk su õnnetuseks saab.
See lill, mis sulle abi saatnud nüüd,
Kord raske häda põhjustama peab.
Tea, Kiuslar seda sulle kuulutab.

AGO.

Ei mõju sinu kuri saatus,
Kui taevajõud mind ise kaitsevad.
Te, mehed, viiगे sortsilaste paar.

KIUSLAR.

Me surm sul häda, needusi ükskord toob

Ei kuule keegi sortsi sajatust,
Vaid koidikuist nad kinni võetakse
Ja mädalauka ära viiakse,
Kus väärilise palga leiavad.
Nüüd Ago sööstub enda mõrsja pool,
Kes minestanult neitsi kätel on.
Kuid Jumalalill peagi aitab tad. . .

AGO.

Mu armas Vaike, võta imeand,
See taevalill, mis silmad avab sul.

VAIKE.

Mis näen, oo Taara! Raske linik kui,
Must vöö mu silmilt mahalangenud.
See sina, Ago? Tänu Ukule.
Ma nägin kaua miskit hirmust und.
Mis kaunis lill see?

AGO.

Jumalate taim,
Mis vabastas su sortsi võimu alt.
Mu kallis Vaike, kõik on mõõdunud. . .
Nüüd saad mu kaasaks, maimukene õrn?

VAIKE.

Mu armas Ago!

AGO.

Tänu Taarale,
On mõõdund painav, raske nägemus.
Et kiusatust ei saadaks meile lill
Ja tõeks ei läheks sortsi ennustus,

Nüüd kuldse lille tulle heidame.
Nii taevaváele túli me ei tee.

Nii lausub Ágo õnnepuhanõus.
Ta unustanud enda tóotuse,
Mis andis úkskord jumalatele.
Eni tahtes juba otsust teostada
Háál kummaline meletuletab
Kord antud tóotust.

HÁÁL.

Pea, inimene! Tóotus meeles pea!

AGO.

Mis tóotust peaksin pidama? Ha-ha!
Kas sellest mulle õnnetust võiks tulla,
Et tühja lille taõasi ei vii?
Háál kúll, kui taevast nõnda soovib mult,
Ma lille ohvriks jumalaile toon.

Nii lausund õnnest úlimeelikult
Ta heidab kolde jumalatelille,
Et kaisutada mõrsjat pääsenut.

EESRIIE.

KUUES PILT.

Läind miimed aastad, läinud nendega
On sündmused ja inimesed ka.
Ju varisenud Sulev Toonela,
Kus kaasake tad ootas ammu ees,
Ju Aako, Salme ilmasi kadunud
Ja Manalas on rahu pärinud.
On pojad ammu isa järje päääl
Ja lapsed elu uue põlvele
On kinkind maa ja jumalate auks. . .
Ju unund, meelisi mõõdund sündmused.
On uued ajad, uued sündmused.
Onn kestis aastaid Aõo koduski —
Ta jumalate kindla kaitse all
Maad õiglaseli ja ausalt valitses,
Ent siis, kui elu kaunilt lõkendas
Ja häda keegi aimata ei võind
Ta tuli raske, musta pilvena.
Ju mitu kuud on haiõe armas poeõ,
Ei ela, sure, ainult hingitseb
Ja õigab miski salavalu käes.
Küll Taarale on ohverdefud sikk,
Küll härõ ja oinas ohvrikivil tood
Ja arsirohud äraprooviti kõik,
Ent abi pole miski talle toond.
Náib, naõu kurdiks jumaladki jäänd,
Et inimpalved neid ei liiguta.
Eel lapse aset seisvad vanemad —
Meel valus, süda musta muret täis.
Ei suuda sõbrad lohutada neid
Ja tuttavad suuri kurbust peleta.

VAIKE.

Oo, jumalad, mis viha kannate,
Või kurja, halba süüks teilt arvatud,
Et nõnda raskelt muljub häda meid.
Õnn ammu — hävind, kadund lootused,
Me rõõm on kerõeks tolmuks pudenend,
On vihatuultel, tõrmel puistata
Ja sõkku mutta pisarateõga.

Ah, pisaradki jooksmast lakanud...
On silmad kuivad, süda põuane.
Ei kosuta mu hinge vihmapiisk —
Ainus õnne pisikene säde...
Mis eesti, oo, taevas, jumalad — mis eesti!
Mis süüd sel lapsel? Milles t e m a süü,
Et nõnda raskelt kannatama peab?

AGO.

Miks asjatumalt hüüad taevast sa —
Sest jumalad ja taevas kurdiks jäänd.
Mu usk on kadund taeva abisse.

MEEME.

Kuis nõnda julmalt lausuda sa võid?
Ei jumalad, ei taevas kurdiks jäänd,
Vaid enda teod ja sammud eluteel
On need, mis meile ohtu saadavad.
Ei jumalad, ei taevas nuhtle meid,
Vaid teod ja mõtted ebaõiglased,
Mis endas nuhtlust meile kannavad.

AGO.

Mis teod, mis sammud? Õelgu taevas siis,
Las avaldaгу jumalad me süü!
Mul julgust enda teгу tunnustia.
Me mustal murel tunnistajaks sa:
Kolm kuud ta haiге, muljub mure suur.
Ei saada abi ükski rohi, nõu.
Ei ela laps, ei koole. Mõistatus
See kummaline haiгus kõiгile,
Et targadki ei oska vastata.
Kui kooleks — Uku tahe oleks see,
Saaks terveks — lанu Talle tooksime,
Ent lõpku ainult lapse kannatus...

VAIKE.

Üks lootus meile järги jäänud veel —
See sina — Meeme! Tuhat saladust

Ja palju muud, mis meile mõistmatu
On sulle teada. Aita meid, sa võid!

MEEME.

Mis lootust te mu pääle panete!
Kui võiksin teada jumalate nõu
Või näha läbi inimsüdame?
Eks inimene ise nuhtle end,
Sest õnn me elus pefflik nägemus,
Ta kestab ainult üürikene aeg —
Me ise need, kes hävitame ta.

AGO.

Siis süü on minus!

MEEME.

Taeval teada see,
Su süüle pole tunnistaja ma.

AGO.

Kust tuleb abi! Mis ta lunastab?
Sa üttele mulle jumalate nõu.

MEEME.

Miks sunnid sa mu avaldustele,
Mis raskemad, kui mullakoorem on
Ja rängemad, kui kivilademed,
Mis kooljapõrnu mullas muljuvad?
Ei kohtumõistja sulle ole ma.

AGO.

Sa vaikid, Meeme?

MEEME.

Taevas seda näeb,
Et ainuüks soovin sulle hääd.

AGO.

Et olgu nõnda. Liisk on langenud!
Ei jumalaid ja inimesi taha

MEEME.

Pead kuulma sa, mis taevast öeldud mul:
Ei sinu surmgi päästa hädast last,
Või arstirohud imevõimesed.
Üksainus samm su lapse päästa võib,
Kuid raske on see lunastushind,
Ta ränk on kanda Sakalalegi,
Tast Munamäeni valu ulatub
Ja muret Koivast Soome laheni.

AGO.

Oo, ütle mulle kõik, mis teada sul.

MEEME.

Oo, miks sa sunnid avaldama tõtt,
Mis saadab kurbust kogu rahvale,
Mis jätab leina terve Sakala.

VAIKE.

Ent meie laps? Kas maimukene siis
Peab kaua süütult kannatama veel?
Kas Sakala ei tunne valu sest,
Kui vanem vaevleb raske mure sees,
Kui päevad piinaks, nutta pikad ööd?

Nii Meemet hüüdvad lapse vanemad,
Ja paluvad, tad kodakondsedki.

KODAKONDSED.

Oo, räägi, Meeme! Avalda, mis tead!

AGO.

Sa kuuled, Meeme, kõik sind paluvad!

MEEME.

Sa, Taara kõrgel, ise seda näed,
Et rahvale ma olen soovind hääd
Ja tahtnud hoida tublit vanemat.
Kuid lahkuma me temast peame nüüd.
Sa kuuled, Uku, ära kurjusta! ..

Sind armasian ma, vanem, tahtsin küll
 Jõu, mõistusega hoida kõigile,
 Kuid olema nii peab, kuis soovid nüüd.
 Sest kuulgu rahvas, koogu Sakala!
 Su laps ei sure, terveks ka ei saa,
 Nii kaua, kui üht tegu pole sa,
 Üht enda sammu taevalt lunastand.
 Sa kauigel, kauigel, taaga mitme maa,
 Ta aasal oled rahu rikkunud
 Ja toonud ära Taara lille säält.
 Su sammu, mida õiglus juhtinud
 Ja armastus vaid taõakihutand
 On Taara heldelt õnnistanud küll,
 Ent määrand, et ta lunastama pead.
 Kuid õnnes rohkes unustanud sa,
 Mis ükskord teinud tema säästmiseks.
 Nüüd poja haigus meele tuletab,
 Et pant on vaja lunastada sul.
 Tea, iga lill, mis kasvab aasal säält
 Üht voorust, häädust endas kehastab.
 Su sammust üks nüüd ära hävitet,
 Juur leinas ainult mahla immitseb
 Ja iga tilk tast leinapisar on.
 Nii Taara määrand: jälle rändama
 Peab Aõo sinna taevasaarele
 Ja kastma juurt, nii kaua kunni kord
 Tast võrsuv taim loob kaunilt õitsema.
 Siis lunastet su raske, raske süü.
 Võib olla kaua aastaid kulub seks,
 Kui ükskord pöörad Sakalasse säält.
 Võib olla vanaks, vanaks oled jäänd.
 Kuid tõotus nii: mil minna otsustad
 Sel hetkel poeg saab terveks haigusest.

VAIKE.

Oh häda!

KODAKONDSSED.

Häda!

AGO.

Ärge kaevake.
Kui Taarale see meelepärane
Veel täna võtan ette kauge tee.

VAIKE.

Oo, Ago! Ago!

AGO.

Vaiki, naisuke!
Nii jumalatest meile määratud.
Nüüd mäletan üht kurja ennustust:
See tõeks on läind, mis ükskord ammu ju
On vana Kiuslar kuulutanud mul.
Ma unustasin enda tõotuse,
Mis andsin ükskord jumalatele.
Ei pea see aga heidutama mind.
Veel täna õõsel teele asun ma,
Et lunastada enda eksitust.
Mu otsusest sa teata rahvale,
Oo õige Meeme. Püha hiie all
Ma jumalaga jätan rahva
Ja asemiku määran endale.
Las kogunevad kõik, nii teata sa.

MEEME.

Nii sündigu, kuis oled otsustand.

AGO.

Eni sa, mu Vaike, ära kurvasta —
Küll jumalad meid jälle aitavad,
Kui eksituse olen teinud hääks.

Ja ime sünnib: Tõuseb haike laps —
Ta terve, nagu Meeme kuulutand!
Kõik hardumuses imei jälgivad
Ja värisevad taeva jõude ees.

EESRIIE.

SEITSMES PILT.

Ja saabus õhtu . . . masendav ning kurb . . .
On kogund rahvas hiie alla ju
Ja ärevuses ootab vanemat.
Kes teab, mis hädast kuulutada tal,
Mis õnnetusest tulnud sõnumeid . . .
Ja vanem tuleb Meemest saadetuli,
Ta järel naine terve pojaaga.
Käib sosin, kahin, imestusehüüd!
Laps, kes nii haiße, juba terveks saand!
Peaks vanem, Vaike rõõmsad olema,
Kuid samm neil raske, kurbus, mure näol —
Ei rõõmusõrde ole näha sääl . . .
Üks rauk, hallpäine, rahvast eraldub,
Et küsitleda kõiges vanemat,
Kuid kabesed kõik Vaiket piiravad,
Et pärida talt lugu kummalist.

RAUK.

Siin oleme nüüd, vanem. Kuuluta
Miks oled rahva kokkukutsunud?
On's häda, sõda varitsemas maad,
On's luuramas ju vaenusalgad meid?
Kas vaenlased ju unustanud on,
Kui raske käsi eesti meestel on?
Näen oled kurb ja udune su pilk,
Su, kullipoja, silmis pole tuld.
Kas jumalad me pääle vihased?
Või on sul endast kurba kuuluta?

AGO.

Ei sõjahäda varitse me maad,
Ei vaenusalgad luura Sakalat.
Ei vaenlased veel ole unustand,
Et raudne, raske eesti käsi on.
Ei sellest kurb ja udune mu pilk.

RAUK.

Tõest jumalad siis viha kannavad?!

AGO.

Ka jumaladki armulikud on
Ja maale edu, kindlust tõotavad.
Siin tunnuseks mu vaevast pääsnud poeg,
Kes jumalaist taas tervendet on nüüd.

RAUK.

Ei jumalad me pääle vihased,
Ei endast kurba kuulutada sul —
Mis õnn siis ootab meie rahvast, maad?

AGO.

Kui oleks õnn see — kurb ei oleks ma.
Ei, teostuma üks vana otsus peab,
Mis jumalaist on ammu määratud —
Pean lahkuma ma enda kodumaalt
Ja võima ette kauge, raske tee.

RAHVAS.

Mis õud! Mis häda! Milleks lahkuma?
Kas enda maa ja rahva jätaid tõest
Sa kaitsetult, kui orvu leinaja?

AGO.

Nii taevas tahte kinnitanud mul.

RAHVAS.

Oh häda, Ago!

AGO.

Olge kindlad vaid —
Vast taeva tahtel ükskord tulen taas.
Ei jumalate vastu saa me jõud.
Kord hädas taevalt abi palusin

Ja jumalad mind lahkelt aitasid,
Kui olin annud neile tõotuse,
Et enda sammu ükskord lunastan.
Kuid rohkes õnnes enda tõotuse
Ma unustasin, pettes jumalaid.
Ei taevas lase ennast pilgata:
Mu lapse haiigus meeletuleias,
Et tõotust pole lunastanud veel.
Siin seisan nüüd, võib olla viimne kord
Õnn näha enda rahvast, kodu mul.
Pea lahkun teist, mu rahvas, õige pea.

RAHVAS.

Eiei, oo vanem! Ei, ei lähe sa —
Nii julm ei võiks su otsus olla eal.
Kas jätad need, kes armastavad sind?

SÕJAMEHED.

Või jätad need, kes kõrval rinna rind
Su seltsis tuisand vaenuradadel?

RAUGAD.

Või jätad need, kes sinu kaitse all
On lootnud endil vanaduserahu?

NEITSID JA NAISED.

Või kaitsetuks sa jätad rahva emad
Ja neitsid, tütreid, väetid lapsed vasti?

VAIKE.

Või enda lapse, naise jätad vasti —
Eks surmani me oma oled sa?!

AGO.

Kas peaksin tõusma taeva vastu ma,
Või mehe sõna murdma peaksin vasti,
Mu tõotuse, mis antud Taarale?

Mis hirmusti asja nõuate mu käest!
Peab inimene käima enda teed,
Mis jumalad tal ettemääranud.
Pea lahkun teist, mu kallid sõbrad, pea!
Pea lahkun teist, mu armas naine, poeg!
Veel viimselt tahan süleleda teid.

Veel kaisutab ta enda poega, naist,
Veel silmi õrnalt vaadata neil võib —
Võib olla viimne kord! Kes teab mis ees.
Siis maa ja rahva poole pöördub ta.

AGO.

Mu Sakala, mu rahvas, ole truu
Sa endale ja jumalatele!
Teil olgu armas enda isamaa
Ja vabadus, mis taevalt kingitud.
Üks sõna on mul teile ütelda.
Ma lahkun kohe. Kaitsege mu last,
Mu naist ja poega varjake te nüüd.
Kui Taara tahe — tulen eluga
Ja õiglaselt teid jälle juhin kord.
Mu asemikuks õige Meeme jääb.
Kui jumalaist on nõnda määratud,
Et elavalt ma tulema ei peaks,
Te valige uus vanem rahvale.
Jää jumalaga nüüd, mu Sakala,
Jää jumalaga armas naine, poeg,
Ma lähen! Jääge terveks, terveks kõik.

Ja meeste käsi viimselt surunud
Veel viimselt õrnalt kaisutanud naist
Ja hoidnud kätel enda pojakest
Noor vanem lahkub... Nukraks jäänud kõik...
Vaat, seisab tummalt, murtult Sakala
Ja nuttes surub Vaike pojakest,
Kes päästet, vaevasti mehe hinnaga...
Kõik vanemale vaatvad järele,
Kes peagi naise, rahva silmist kaob,
Kus õõ ja raske teadmatuse tee...

EESRIIE.

Endel Loidelt varem ilmund:

Lucifer — igaviku tragöödia 12 pildis.

Susanna — näidend 9 pildis.

Ilmuvad 1931 a. jooksul:

Kain — tragöödia 5 vaatuses.

Ristimägi — legend 5 vaatuses.

Kuningas S — tragöödia 5 pildis.

Tasuja — tragöödia 5 pildis.

Vae victis! — romaan kolmes raamatus.
(Ilmub esimene raamat.)

Muslim ibn Obeid — laul armastusest
9 pildis.

417.817

EESTI RAHVUSRAAMATUKOGU

Z-227845